

échter zijn dan deze verstilde jonge mensen op de scène? Waarom wordt bij de relatie tussen regisseur Ritsema en deze jonge mensen en de sensuele voorstelling die daaruit voortkwam, meteen voyeurisme gesuggereerd en zelfs geilheid?

Als straks de kinderen die nu in de kamer hiernaast slapen, wakker worden, bij mij in bed kruipen, hun warme lijfjes aanleunend tegen het mijne, en ik daarvan geniet, ben ik dan al meteen op weg naar incest of pedofilie? Of is dit gewoon het geven en nemen van warmte in een relatie tussen grote en kleine mensen?

Het taboe op het tonen van kindertjes en grijsaards 'in hun blootje', het verzieken van reëel bestaande emotioneel én erotisch geladen gevoelens tussen jonge en oudere mensen: dit zijn maatschappelijke fenomenen.

De wereld op de scène in *Het Heengaan* is zo indringend, zo op zichzelf staand, dat hij je bewust maakt van de wereld van de toeschouwer (voyeur?) waar je dan inzit, van de wereld erbuiten en zelfs van een verre toekomst (A Space Odyssey) in volgende eeuwen. De voorstelling toont hoe de dingen zijn, zoals ze zijn, en suggereert hoe ze zullen veranderen als ze opbotsen tegen de werkelijkheid daarbuiten, als ze in de maatschappij gesmeten wor-

den. Het niveau van de politiek doet zijn intrede bij de confrontatie met het publiek.

4. Een Foto.

Vorige week stond er in de krant een verslag van een actie van ultra-rechts Vlaams Blok in Antwerpen: aan middelbare scholen werden pamfletten uitgedeeld met de oproep 'Verklik je linkse leraars'. Door de scholieren werd een tegenactie georganiseerd. Op de foto in de krant ontdek je bij die scholieren de zonen en dochters van hen die naast je stonden in mei 1968 en daarna slik je iets weg.

5. Een Verhaal.

Het verhaal van een man uit Vilvoorde, een arbeider uit dat gebied met zijn rokende schoorstenen en zijn grijze fabrieksmuren vlak bij Brussel, die 's morgens wanneer hij, voor alle andere familieden, op moest om in mist en regen naar de vroege shift te rijden, soms heel even bij één van zijn jongens in bed kroop om wat met hen te praten en hun fysieke warmte te voelen. "Dat is voor mij socialisme", zegt hij.

6. Gevoelens en politiek worden 'normaal' niet met elkaar verbonden. Politiek is bang voor gevoelens, zeker voor die die ongreepbaar, onuitgesproken zijn. "Niet uitgesproken gevoelens vergeet je nooit", zegt de man in

Nostalgia van Tarkovsky (een van de vertrekpunten van Jan Ritsema voor deze voorstelling). In *Het Heengaan* wordt met vuur gespeeld, met het vuur dat deze jonge mensen in zich dragen. Als het onuitgesproken vuur van de scène in de nabijheid komt van het verborgen vuur van de toeschouwer, is er gevaar voor uitslaande brand.

Eén ding is zeker: als morgen de kolonels weerkeren, wordt deze voorstelling op staande voet verboden.

Marianne Van Kerkhoven

'Het heengaan' (Jeugdtheater Amsterdam) – Foto Ben Van Duin